

Isovanhemmat verkossa pilotin loppuraportti

Marraskuussa 2014 alkoi Isovanhemmat verkossa -pilotti, jonka kantavana teemana oli ylisukupolvisuus. Pilotin päätavoitteena oli lisätä isovanhempien ja lastenlasten yhteydenpitoa sekä lisätä isovanhempien osallisuutta lastenlasten arkeen. Halusimme myös tarkastella miten kuvapuhelupalvelun käyttö vaikuttaa isovanhemmuuteen ja miten isovanhemmuus kehittyy tablet -laitetta ja kuvapuhelusovellusta käytettäessä. Pilotissa testattiin Pieni Piiri -sovellusta yhteydenpitoon lastenlasten kanssa. Pilottiin osallistui yhteensä 13 isovanhempaa sekä 12 lastenlasta. Nuorin osallistuja oli 4 -vuotias ja vanhin 83 –vuotias. Lastenlasten iät vaihtelivat alle kouluikäisistä teini-ikäisiin koululaisiin. Isovanhemmat olivat kaikki eläkeikäisiä. Pilotit kestivät noin kolme kuukautta ja ne jakautuivat eteläiseen ryhmään sekä pohjoiseen ryhmään. Tapasimme osallistujia pilotin aluksi ja lopuksi, muuten pidimme yhteyttä Pieni Piiri –sovelluksen, puhelimen ja sähköpostin välityksellä pilotin aikana. Pilotin teknisestä osuudesta vastasi Pieni Piiri

Luovutimme osallistujille Samsungin tablet -laitteet käyttöön kokeilun ajaksi. Laitteisiin oli esiasennettu Pieni Piiri –sovellus, joka oli lukittu avautumaan suoraan sovellukseen. Halusimme näin helpottaa tabletin ja sovelluksen käyttöä, sulkemalla muut ohjelmat pois käytöstä. Olimme luoneet etukäteen parit isovanhemmille ja lapsenlapsille heidän väliseen keskusteluun, sekä ryhmän isovanhempien keskinäiseen jutteluun. Niin isovanhemmat kuin lapsenlapsetkin suhtautuivat positiivisesti pilottiin ja olivat innostuneita aloittamaan kokeilun. Isovanhemmille ja lapsenlapsille annettiin kokeilun aikana viikkotehtäviä, joita toivoimme heidän tekevän. Tehtävät olivat luonteeltaan keskustelua helpottavia, siltä varalta että keskustelu kuvapuhelun avulla tuntuisi oudolta. Tehtävinä oli yhteisen kahvihetken lisäksi mm. esitellä itselleen kolme tärkeää tavaraa ja kertoa miksi ne ovat merkityksellisiä. Sen lisäksi osallistujia kannustettiin mm. pelaamaan kuvapuhelinsovelluksen välityksellä. Pilotin aikana oli tarkoitus pitää yhteyttä lapsenlapsen kanssa kerran viikossa tai useammin.

Pilotin aluksi molemmat ryhmät olivat aktiivisia ja he halusivat kokeilla kuvapuhelinta. Vaikka olimme varautuneet teknisiin ongelmiin pilotin aikana, yllättivät ongelmien määrä ja laajuus meidät. Heti alusta lähtien isovanhemmat raportoivat ongelmista niin nettiyhteyden kuin sovelluksen sekä laitteiden toiminnan suhteen. Pieni Piiri sovellus vaatii toimiakseen hyvän nettiyhteyden, jota yritettiin parantaa eri keinoin. Osalla sovellus ei toiminut juuri lainkaan, osalla taas kuva ja ääni kulkivat eri tahtiin, mikä teki epävarman olon kokemattomille käyttäjille. Pilotin aikana raportoitiin myös sovelluksen käyttöön liittyvistä haasteista ja lisäksi osa laitteista oli sen verran vanhoja, ettei laitetta voinut liikuttaa mukanaan vaan sen piti olla latauksessa koko ajan. Haasteista huolimatta osa osallistujista jatkoi kokeilua, koska pitivät ideasta niin paljon. Muutamat luovuttivat ja siirtyivät käyttämään jo aiemmin hyväksi kokemiaan sovelluksia (esim. Skype) omilla laitteillaan. Yksi lapsenlapsista kokeili ladata sovelluksen omaan kännykkäänsä ja silloin se toimi hieman paremmin, mutta kuva oli pieni. Muutama lopetti käytön kokonaan ja siirtyi käyttämään takaisin puhelinta yhteydenpitoon.

Keväällä pilotin päätyttyä olimme valmistautuneet ottamaan vastaan pettyneitä osallistujia palautetapaamisissa teknisten ongelmien takia. Iloksemme saimme kuitenkin kohdata pääosin aika tyytyväisiä osallistujia. Vaikka tekniikka ei toiminut, isovanhemmat rohkaistuivat käyttämään teknologiaa ja etsivät itsenäisesti muita vastaavia tapoja pitää yhteyttä lapsenlapsiin. Palautekesustelun annin voisi tiivistää lauseeseen: Teknisistä ongelmista huolimatta idea on loistava. Tekniikan toimimattomuus ymmärrettävästi harmitti ja turhautti osallistujia. Laitteet ja kuvapuhelinsovellus koettiin helppokäyttöisinä silloin kun ne toimivat, varsinkin niille osallistujille, joille tablet laitteet olivat tuttuja entuudestaan. Ne

osallistujat joilla ei ollut aiempaa kokemusta laitteista, kokivat turhautumista enemmän ja heidän oli vaikeampaa löytää hyötyä sen käytöstä omassa arjessaan. Muutamat pettyneet osallistujat kertoivat, kuinka into loppui kun laite ei toiminut. Mutta keskustelun edetessä ja kokeneempien osallistujien palautteen sekä kannustuksen myötä jäivät he pohtimaan vielä Skype sovelluksen kokeilemistä.

Nykytekniikka herätti isovanhemmissa ristiriitaisia tunteita. Joillekin osallistujille keskustelu kuvapuhelun välityksellä tuntui aluksi vaikealta, koska he olivat tottuneet puhelimessakin puhumaan vain tärkeät asiat nopeasti eikä ”lörpöttelemään”. Pilotin kuluessa tapa keskustella muuttui rennommaksi ja puhelut pitenivät. Lähes kaikilla kouluikäisillä lapsenlapsilla on oma älypuhelin ja/tai tablet. Perheiden arki on hektistä ja harrastusten täyttämää. Lapset viettävät myös paljon aikaa erilaisten laitteiden parissa pelaten ja kavereiden kanssa keskustellen. Osa isovanhemmista koki ”markkinatalouden” ulkoistaneen heidät ”harrastekeskiksi” ja lapsenvahdiksi. He muistelivat kuinka itse olivat omassa lapsuudessaan koko suvun kanssa läheisempiä ja kuinka yhdessä tehtiin asioita enemmän yhdessä.

Toisaalta he näkivät nykytekniikan myös mahdollisuutena, kuinka näiden laitteiden avulla voi päästä lähemmäs lapsenlasta ja hänen arkeaan. Osa isovanhemmista oli kiinnostunut peleistä joita lapset pelaavat ja olivat halukkaita pelaamaan heidän kanssaan. Isovanhemmat myös pohtivat kuinka kuvapuhelin voisi olla hyödyllinen esimerkiksi silloin kun lapsi joutuu odottamaan kotona yksin vanhempiaan koulun jälkeen. Tällöin isovanhemmalla voisi olla aikaa jutella ja vaikka auttaa läksyjen teossa, vaikka ei paikan päälle pääsisikään. Joidenkin isovanhempien lapsenlapset asuivat kaukana ja he näkivät harvoin toisiaan. Oli myös isovanhempia joiden lapsenlapset asuivat eri puolilla suomea ja he kokivat lastenlasten olevan eriarvoisessa asemassa kun kaikkia ei voinut nähdä tai auttaa yhtä usein kuin lähempänä asuvia. Tällaisessa tilanteessa kuvapuhelun käyttö olisi hyvä heidän mielestään. Isovanhemmat kokivat, että keskinäinen luottamus syntyy kun ollaan enemmän yhteydessä. Jos nähdään harvoin, ei uskalleta puhua henkilökohtaisista vaikeista asioista. Kuvapuhelussa näkee jos toinen surullinen tai pettynyt ja silloin voisi kysyä mikä on hätänä ja puuttua mahdollisesti ikäviin tilanteisiin esim. kiusaamiseen tai muihin asioihin, joista ei uskalla tai halua ehkä edes vanhemmille puhua. Ilmeen näkeminen auttoi vuorovaikutusta ja pystyi reagoimaan tilanteisiin. Juuri kasvojen/ilmeiden näkemisen tai asioiden/ympäristön esittelyn isovanhemmat kokivat antavan lisäarvoa vuorovaikutukseen kuvapuhelun aikana. Juuri lapsenlapsistaan kaukana asuvat isovanhemmat pohtivat että kuvapuhelun avulla yhteys voisi säilyä läheisenä erityisesti pienempiin lapsenlapsiin. Nähdessään lapsen kasvavan ja kehittyvän he olisivat mukana enemmän lapsen arjessa ja lapsenlapsi muistaisi ehkä paremmin isovanhemman kasvot, eikä kohdatessa ehkä vierastaisi niin paljon

Eri-ikäiset lapset suhtautuivat vaihtelevasti kokemuksiinsa. Alle kouluikäisten lastenlasten kohdalla oli huomattavissa, etteivät he jaksaneet keskittyä puheluun jos joutuivat odottamaan yhteyden syntymistä. Toisaalta isovanhemmat kokivat, että yhteyden toimiessa jaksoi lapsi paremmin keskittyä nähdessään keskustelukumppanin tai jos hänelle pystyi näyttämään asioita puhelun aikana. Ala-aste ikäiset lapsenlapset olivat innokkaimpia antamaan palautetta ja kärsivällisimpiä teknisten ongelmien kanssa. Ylä-aste ikäiset taas kokivat sovelluksen yksinkertaiseksi ja turhautuivat teknisiin ongelmiin. Teini-ikäisten usein ehkä niukkaankin kommunikointiin ei tekniikka tuonut tällä kertaa helpotusta tai helpottanut luonnollisen keskusteluyhteyden luomista.

Isovanhemmat verkossa -pilotti yhdisti myös isovanhempia sekä lapsenlapsia keskenään. Isovanhemmat olivat kiinnostuneita jakamaan kokemuksia toistensa kanssa ja pitivät yhteyttä toisiinsa ryhmän sisällä. Myös osa lastenlasten kesken syntyi uusia ystävyysyhteistyä ja yhteisiä mielenkiinnon kohteita. Vaikka pilotti oli teknisesti suuri pettymys, tavoitteita saavutettiin ja saimme vastauksia miten kuvapuhelun käyttö

vaikutti isovanhemmuuteen. Tavoitteet toteutuivat toisten isovanhempien kohdalla paremmin kuin toisten, riippuen omasta aktiivisuudesta ja kärsivällisyydestä teknisten ongelmien ratkaisemisessa. Tärkein havainto oli, että isovanhemmat kiinnostuivat kokeilemaan uutta yhteydenpitotapaa lapsenlapsiinsa ja toisiinsa. Osa ryhtyi käyttämään Skypeä ja Facebookia säännöllisenä yhteydenpitovälineenä. Erityisesti pohjoisessa missä välimatkat ovat usein pitkät ja nettiyhteydet ovat heikot, olisi tämän tyyppinen yhteydenpito tärkeää. Mutta eivät nettiyhteydet toimineet aina eteläisessäkään ryhmässä. Vaikka Suomi on kärkimaa internet yhteyksissä, on vielä paljon kehitettävää niiden toimivuudessa maanlaajuisesti, jotta voidaan hyödyntää tämän tyyppisten sovellusten käyttöä kunnolla.

On vaikea arvioida kuinka paljon tekniset ongelmat johtuivat huonoista nettiyhteyksistä, sovelluksen ongelmista tai vanhoista, käytetyistä laiteista. Mutta pilotin palaute kertoi kuinka tärkeästä ja kiinnostavasta asiasta on kyse. Kiinnostuksesta ja motivaatiosta käyttää kuvapuhelua, kertoo isovanhempien omatoiminen toiminta heidän etsiessään korvaavaa menetelmää kun meidän tarjoamamme välineet ja sovellukset eivät toimineet. Siksi voimme suositella kuvapuhelinsovellusten kokeilua kaikille kiinnostuneille. Tärkeää on kuitenkin varmistaa hyvä nettiyhteys, hankkia toimiva laite ja etsiä käyttäjälle sopiva kuvapuhelin sovellus.

Verkkopalvelusuunnittelija Riikka Marttinen ja projektisuunnittelija Ida-Maria Pankka